

(Vervolg)Aanpak middelengebruik

Overzicht van de huidige situatie, bestaande interventies en voorstellen voor versterking van de aanpak

September 2025

gemeente Staphorst

Inhoudsopgave

Inleiding 3

1. Actuele cijfers 3
2. Beleidskader 4
3. Integrale aanpak 5
4. Lopende interventies 6
5. Aanvullende interventies binnen bestaande middelen 8
6. Interventies die extra middelen vereisen 9
   - 6.1 Interventies bij akkoord op ingediende plannen 9
   - 6.2 Interventies die extra middelen en uitwerking vereisen 9

Bijlage I. Beleidsontwikkeling en interventies afgelopen 10 jaar 11

Inleiding

In april 2024 heeft de gemeente Staphorst een rioolwateronderzoek laten uitvoeren om inzicht te krijgen in het drugsgebruik onder de inwoners. Op de informerende raadsvergadering van 17 september 2024 zijn de uitkomsten van dit onderzoek gepresenteerd. Tijdens deze bijeenkomst heeft de portefeuillehouder toegezegd de raad te zullen informeren over de stand van zaken rondom de aanpak van middelengebruik.

Alcohol- en drugsgebruik zijn al jarenlang thema's die in Staphorst de aandacht hebben. Sinds 2015 is binnen het beleid een duidelijke verschuiving zichtbaar: van een nadruk op handhaving naar een focus op preventie. Sindsdien zijn er diverse interventies ontwikkeld en uitgevoerd. Middelengebruik blijft echter een actueel en urgent thema.

Uit onderzoeken blijkt dat het drugsgebruik in Staphorst relatief laag is. Het (overmatig) alcoholgebruik daarentegen is juist relatief hoog en vormt daarmee een belangrijk aandachtspunt. De aanpak op alcoholpreventie blijft de komende jaren dan ook van groot belang. Deze richt zich niet alleen op jongeren, maar ook op hun ouders/verzorgers en de directe omgeving.

Deze notitie biedt een overzicht van de huidige situatie rondom alcohol- en drugsgebruik in de gemeente Staphorst. Eerst wordt kort ingegaan op het gebruik van deze middelen waarna het beleidskader wordt geschetst. Vervolgens volgt een beschrijving van een bewezen integrale aanpak onder het motto 'doen wat werkt'. Daarna worden de lopende interventies toegelicht gevolgd door de kansen om deze verder te versterken. In de bijlage zijn de belangrijkste beleidsdocumenten, onderzoeken en interventies van de afgelopen tien jaar opgenomen. Dit geeft een beeld van de ontwikkelingen in beleid en uitvoering tot nu toe.

1. Actuele cijfers

Alcoholgebruik speelt een belangrijke rol in de leefstijl van jongeren in de gemeente Staphorst. Uit verschillende onderzoeken blijkt dat jongeren hier relatief vroeg in aanraking komen met alcohol en dat regelmatig gebruik op jonge leeftijd niet ongebruikelijk is. Ook binge-drinken – het drinken van meerdere glazen alcohol in korte tijd – komt onder Staphorster jongeren voor en laat verschillen zien met regionale en landelijke cijfers. Daarnaast blijkt uit onderzoek dat een aanzienlijk deel van de ouders terughoudend is in het stellen van grenzen aan het alcoholgebruik van hun kinderen.

Er kleven verschillende gevaren aan alcoholgebruik bij jongeren. Zo kan een glas alcohol zorgen voor roekeloos gedrag, omdat jongeren sneller beslissingen maken zonder daarover na te denken. Maar ook op het gebied van gezondheid kunnen er problemen ontstaan. Bij veel drinken kan het hart, de lever en de maag beschadigd raken. Wetenschappers geven aan dat alcoholgebruik negatieve invloed kan hebben op de hersenontwikkeling van jongeren. Je hersenen ontwikkelen zich tot hun 24e levensjaar. Tijdens de puberteit neemt het aantal verbindingen tussen hersencellen toe. Ook het deel van de hersenen dat verantwoordelijk is voor redeneren, plannen en zelfbeheersing, is in de puberteit nog volop in ontwikkeling. Uit de recente gezondheidsmonitor onder jongvolwassenen (2024) blijkt dat 33% van de jongvolwassenen een zware drinker is (t.o.v. 25% in de regio).

De Gezondheidsraad adviseert volwassenen van 18 jaar en ouder om geen alcohol te drinken of in ieder geval niet meer dan één glas per dag. Dit advies is bedoeld om chronische ziekten te voorkomen**.** 77% van de inwoners van Staphorst drinkt wel eens alcohol. Dit is 1% minder dan in regio IJsselland (78%).
Van de inwoners in Staphorst drinkt 44% niet of maximaal één glas alcohol per dag. Zij voldoen hiermee aan de alcoholrichtlijn van de Gezondheidsraad. Het percentage1 inwoners van 18 jaar en ouder dat voldoet aan

de alcoholrichtlijn van de Gezondheidsraad of in de afgelopen 12 maanden alcohol heeft gedronken blijft enigszins gelijk over de jaren.
15% van de inwoners in Staphorst drinkt overmatig (d.w.z. meer dan 14 (man) of 7 (vrouw) glazen per week) (13% in regio IJsselland). Iemand wordt geduid als zware drinker als deze tenminste 1 x per week 6 glazen (man) tot 4 glazen (vrouw) alcohol op één dag drinkt. De monitor laat zien dat 51% van de mannen en 26% van de vrouwen het gewoon vinden om 10 glazen alcohol of meer op één avond of één dag te drinken.

Uit de gezondheidsmonitor onder jongvolwassenen (2024) blijkt ook dat 5% (regio 10%) van de jongvolwassenen in de gemeente in de laatste vier weken cannabis heeft gebruikt en 11% (regio 19%) in het afgelopen jaar. Daarbij heeft 9% (regio 14%) van de jongvolwassenen in het afgelopen jaar andere drugs gebruikt. Ook de resultaten van het rioolwateronderzoek laten zien dat het gebruik van de gemeten drugs in Staphorst in vergelijking met andere gemeenten lager is.

Vanuit de politie ontvangen we regelmatig een update van de cijfers over het aantal bestuurders wat onder invloed rijdt. Van het totaal aantal gevallen in 2024 van rijden onder invloed was 44% onder invloed van drugs. De A28 leverde 23% van dit totaal.

2. Beleidskader

In Staphorst hanteren we een brede definitie van het sociaal domein. Het omvat alle beleidsterreinen die raken aan de sociale kant van gemeentelijk beleid, zoals gezondheid, sport, cultuur, welzijn, werk, inkomen, ondersteuning, onderwijs, opvoeding en inburgering. Deze onderdelen staan met elkaar in verbinding en vragen om samenhangende sturing.

Om deze samenhang goed tot uitdrukking te brengen, is gekozen voor één integraal beleidsplan: **Iedereen doet mee**. Dit plan bevat een overkoepelende visie die de afzonderlijke beleidsterreinen overstijgt en voortbouwt op eerder vastgestelde plannen. Er zijn ambities geformuleerd en vertaald naar concrete maatschappelijke resultaten. Deze zijn onderbouwd met gegevens uit o.a. GGD-onderzoek en signalen van lokale partners.

Maatschappelijke partners en gecontracteerde aanbieders voeren activiteiten uit die bijdragen aan het realiseren van deze maatschappelijke resultaten. Bij de uitvoering staan kwaliteit (zoals professionalisering, scholing en inzet van bewezen effectieve methoden) én monitoring centraal. Via monitoring — door middel van onderzoeken, enquêtes en gesprekken — wordt inzicht verkregen in de effectiviteit van activiteiten en of deze bijdragen aan de gestelde doelen.

Binnen het beleidsplan zijn met name de pijlers Opgroeien en Ontwikkelen en Gezondheid sterk verbonden aan het thema alcoholgebruik en -preventie. De volgende **maatschappelijke resultaten** zijn aan dit thema gelinkt:

a. Ouders zich bewust zijn van een gezonde leefstijl bij opgroeiende kinderen, waarbij specifieke aandacht is voor middelengebruik.
b. Meer kinderen en jongeren voelen zich weerbaar.
c. Jeugdigen met een ondersteuningsvraag krijgen passende en op ontwikkeling gerichte ondersteuning.
d. Ouders en jeugdigen kennen de weg naar preventief aanbod; de drempel ernaartoe is laag. En er wordt eerder en meer gebruik gemaakt van het preventief aanbod.
e. Ouders beschikken over sterke opvoedvaardigheden, zodat hun kind zich optimaal kan ontwikkelen.

f. Inwoners eerder hun hulpvraag durven stellen, zodat zij op tijd passende ondersteuning krijgen.
g. Inwoners en professionals kunnen onderwerpen als middelengebruik, huiselijk geweld, grensoverschrijdend gedrag en suïcide signaleren en bespreekbaar maken en weten waar ze terecht kunnen met hun vragen.
h. Onze inwoners zich fysiek en mentaal gezonder voelen.

De focus ligt vooral op preventie. Daarvoor geven we subsidie aan organisaties die hieraan bijdragen. We maken hierover duidelijke afspraken: wat is het doel van hun activiteit, wat willen ze bereiken en waarom is het nodig? We kijken ook goed of de activiteiten echt effect hebben. Dat doen we door regelmatig te volgen en te meten wat ze opleveren.

De belangrijkste subsidiepartijen werken samen in de Stuurgroep Gezond Meedoen Staphorst. Binnen deze stuurgroep worden signalen uit de samenleving gedeeld en actuele ontwikkelingen besproken. Samen wordt bepaald hoe hierop passend te reageren en welke interventies of projecten ontwikkeld en uitgevoerd kunnen worden.

3. Integrale aanpak

Het blijkt dat preventie – ook op het thema middelengebruik - binnen gemeenten de meeste gezondheidswinst oplevert als deze integraal wordt aangepakt. Dat betekent dat verschillende maatregelen en interventies voor verschillende doelgroepen het beste in samenhang kunnen worden ingezet. De gemeente is de partij bij uitstek om zo'n integrale aanpak op te zetten door belangrijke partijen hierbij te betrekken en te activeren en de verschillende preventieactiviteiten te coördineren. Voor ons als gemeente ligt daarbij de focus op de preventie van alcoholgebruik.

We zien steeds meer interventies die zorgen voor een complete, samenhangende aanpak welke zich richt op alle aspecten van gezondheid. Gezond zijn en gezond blijven is een combinatie van persoonlijke kenmerken, leefstijl, sociale context en leefomgeving. Er worden vier belangrijke pijlers[1] onderscheiden waarop een integrale aanpak binnen het preventiebeleid zich zou moeten richten. Onderstaand worden deze pijlers kort toegelicht.

1. **Voorlichting en educatie**:

De pijler voorlichting en educatie heeft verschillende functies, zoals het bekendmaken van wet- en regelgeving en het verspreiden van kennis. Deze kennis kan bijvoorbeeld gaan over de risico's van alcohol- en drugsgebruik, gedragsalternatieven en mogelijkheden voor hulp bij problemen. Ook lesprogramma's, campagnes en e-health gericht op bewustwording vallen onder deze pijler.
Scholing of training is intensiever dan voorlichting. Dit kan worden ingezet om vaardigheden van burgers of lokale professionals te versterken.
Voorlichting en educatie hebben pas echt effect in combinatie met andere interventies, zoals het beperken van de beschikbaarheid van alcohol en drugs en handhaving van de uitvoering van de wet.

2. **Signalering en ondersteuning**

Problemen door middelengebruik ontstaan vaak sluipend. Vroegtijdige signalering en passende ondersteuning kunnen verergering voorkomen en zwaardere zorg overbodig maken. Voorbeelden zijn het tijdig opmerken van leefstijlproblemen of beginnend middelengebruik via scholen, JGZ of huisartsen, en het bieden van ondersteuning zoals stoppen-met-rokenprogramma's of gecombineerde leefstijlinterventies.

[1] Loketgezondleven en Trimbos-instituut o.a. geïnspireerd door de IJslandse benadering.

Voor specifieke doelgroepen, zoals ouderen, kan ondersteuning ook bestaan uit interventies als valpreventie.
In de komende periode willen we met de organisatoren van diverse evenementen in de gemeente in gesprek gaan over hun ervaringen en ontwikkelingen als het gaat om alcohol- en drugsgebruik. Daarnaast zijn ook de supermarkten een belangrijke partij om mee in gesprek te gaan over het verstrekken van alcohol aan minderjarigen.

3. **Fysieke en sociale omgeving**

Fysieke en sociale omgeving: beiden zijn sterk van invloed op het alcoholgebruik. Aan de ene kant is het nodig om de beschikbaarheid en zichtbaarheid van alcohol te beperken. Aan de andere kant is het van belang om de sociale omgeving te beïnvloeden door de norm rondom alcohol te veranderen.

4. **Regelgeving en handhaving**

Dit zijn de instrumenten van de nationale en lokale overheid om de beschikbaarheid van alcohol te beperken en een verantwoorde verstrekking te bevorderen. Voorbeelden van regelgeving: de wettelijke leeftijdsgrens voor alcoholverkoop en de eis dat leidinggevenden in de horeca een Diploma Sociale Hygiëne moeten hebben. Onder 'handhaving' verstaan we het houden van toezicht op de uitvoering van de wettelijke regels.

In de komende hoofdstukken worden eerst de lopende interventies beschreven. Daarna volgt een overzicht van aanvullende interventies die de aanpak verder kunnen versterken. Deze interventies zijn onder te verdelen in twee categorieën: interventies die binnen de bestaande budgetten kunnen worden uitgevoerd en interventies waarvoor extra financiële middelen nodig zijn. De interventies zijn in deze tekst niet ingedeeld naar de pijlers van de integrale aanpak aangezien veel interventies niet uitsluitend binnen één pijler passen, maar effecten sorteren op meerdere pijlers tegelijk.

4. Lopende interventies

Hieronder volgt een overzicht van de belangrijkste lopende activiteiten.

- *Aansluiting bij landelijke campagnes*

Er wordt jaarlijks aangesloten bij landelijke campagnes gericht op gedragsbeïnvloeding zoals:
- Ik-Pas-campagne/Dry Januari. Gedurende de maand januari worden mensen uitgedaagd geen alcohol te drinken om zo meer bewust te zijn wat alcohol met je doet.
- de campagne NixzonderID Met NIXzonderID roepen we verkopers van alcohol, sigaretten en vapes op om de leeftijd van jongeren goed te controleren.
- de campagne "Zien drinken doet drinken": door gezamenlijke inzet de slogan: 'Kinderen kopiëren jouw drinkgedrag' bij ouders op een persoonlijkere manier onder de aandacht brengen, bijvoorbeeld via ouderavonden, nieuwsbrieven van basisscholen, JGZ locaties etc.

Ook is er op regionaal en landelijk niveau aandacht voor verkeersveiligheidsthema's, waaronder alcoholgebruik in het verkeer. In onze gemeente wordt hierop aangesloten met campagneborden langs verschillende invalswegen. In totaal zijn er 25 frames geplaatst waarin afwisselend borden worden getoond met verschillende verkeersveiligheidsmotto's. Zo wordt op een zichtbare manier aandacht gevraagd voor diverse thema's rond veilig verkeer.

- *Website Jong Gezond Staphorst*

Er was duidelijke behoefte aan een actueel overzicht van activiteiten en ondersteuning voor jongeren binnen de gemeente Staphorst. In 2024 is daarom de website www.jonggezondstaphorst.nl gelanceerd. Met name aanbieders uit het voorliggende veld – de vrij toegankelijke zorg – leveren regelmatig nieuwe activiteiten aan voor de site. Ouders, jongeren en scholen weten de website goed te vinden. Ook initiatieven rondom alcoholgebruik en -preventie, zoals weerbaarheidstrainingen, worden via dit platform gedeeld en onder de aandacht gebracht.

- *Gezonde school aanpak*

De Gezonde School is een programma dat scholen ondersteunt bij het stimuleren van een gezonde leefstijl onder leerlingen. Met behulp van een praktisch stappenplan werkt een school aan een zelfgekozen gezondheidsthema, zoals Voeding, Middelengebruiik, Bewegen en sport, Mediawijsheid of Relaties en seksualiteit. In samenwerking met de GGD-adviseur wordt dit programma actief onder de aandacht gebracht bij scholen. In Staphorst nemen op dit moment twee scholen deel aan de Gezonde School-aanpak.

- *Inzet jongerenwerk*

Met de jongerenwerkers worden jaarlijks afspraken gemaakt over hun inzet op het gebied van individuele begeleiding, groepswerk en preventieprojecten. Binnen de pijler Voorlichting en educatie dragen jongerenwerkers bij door het verzorgen van trainingen en activiteiten die gericht zijn op het versterken van sociale vaardigheden en weerbaarheid. Een belangrijk onderdeel hiervan zijn de weerbaarheidstrainingen voor jongeren, die hen leren om beter met tegenslagen om te gaan, grenzen te stellen en negatieve beïnvloeding te herkennen en af te weren. Deze trainingen worden momenteel alleen op basisscholen aangeboden.

- *Inzet Halt*

Halt zet zich in voor een kansrijke toekomst van jongeren door het voorkomen en aanpakken van grensoverschrijdend gedrag. De inzet bestaat uit preventieve activiteiten én individuele trajecten. Preventief is Halt actief op de basisscholen met 3 lessen: gedrag online, tolerantie en respect, en invloed van de groep. Per jaar worden er door de scholen in totaal 7 lessen bij Halt afgenomen. Halt heeft op dit moment geen contact met het voortgezet onderwijs van Pieter Zandt. In Staphorst neemt Halt deel aan diverse netwerkoverleggen.
Naast deze preventieve inzet voert Halt individuele trajecten uit voor jongeren die grensoverschrijdend of strafbaar gedrag hebben vertoond. Dit gebeurt op doorverwijzing van de politie. Deze trajecten hebben als doel om de jongere een tweede kans te geven, zonder strafblad, en worden gefinancierd door het Ministerie van Justitie en Veiligheid. Vanuit Staphorst worden er momenteel opvallend weinig jongeren doorverwezen naar Halt door de politie, omdat ouders vaak aangeven dat zij de boete wel betalen.

- *Toepassen evenementenbeleid*

Bij grote evenementen wordt vooraf met de organisatoren overleg gevoerd over alcoholverstrekking. De boa's bezoeken de evenementen en van tevoren wordt er met de organisatoren overlegd. Bij een voorgesprek wordt nagedacht met de organisatoren hoe om te gaan met alcoholmatiging. Denk hierbij aan NIX onder de 18. Geen alcohol, geen discussie. Alcoholgebruik is een onderdeel van de vergunningverlening. Bij evenementen waar alcohol wordt geschonken worden er controles uitgevoerd door de boa's (alcohol). Dit gebeurt steekproefsgewijs.

- *Fietslessen statushouders*

Vanuit het thema verkeersveiligheid worden er theorielessen georganiseerd voor statushouders. Tijdens de theorielessen wordt er ook aandacht besteed aan verschillende thema's, waarvan alcohol en middelengebruik in het verkeer ook een thema is.

- *Deelname onderzoek door de VU Amsterdam*

In 2024 zijn we een meerjarige samenwerking aangegaan met de Vrije Universiteit in Amsterdam. Zij voeren onderzoek uit om meer inzicht te krijgen in wat ouders nodig zijn om de kinderen zo goed mogelijk te begeleiden. Zo kunnen we samen met onze partners van Gezond Meedoen Staphorst! de activiteiten voor ouders en pubers verbeteren. Dit helpt om ook een beter beeld te krijgen van de activiteiten die de gemeenten inzetten om het welzijn van jongeren te verbeteren en het middelengebruik onder jongeren terug te dringen. Het helpt om inzicht te krijgen in wat nu daadwerkelijk een effectieve aanpak is om met deze belangrijke thema's aan de slag te gaan. Voor dit onderzoek worden zowel ouders als samenwerkingspartners jaarlijks bevraagd op verschillende thema's via een monitor.

5. Aanvullende interventies binnen bestaande middelen

Op verschillende manieren kunnen we de lopende interventies de komende tijd versterken. In deze paragraaf wordt weergegeven welke interventies we binnen de bestaande budgetten extra zouden kunnen oppakken.

- *Onderwerp middelengebruik agenderen op platform Gezond Meedoen Staphorst*

In 2019 is het platform alcohol en drugs opgegaan in het platform Gezond Meedoen Staphorst!. In het platform van Gezond Meedoen Staphorst kunnen we dit thema op de agenda laten terugkomen om met elkaar stil te staan bij de rol van signalering en ondersteuning.

- *Middelengebruik in samenhang met andere interventies oppakken*

In onze gemeente zetten we diverse projecten in, zoals de 'gecombineerde leefstijlinterventie'. Het thema middelengebruik kan hierbij sterker geïntegreerd worden, zodat het onderdeel wordt van deze bestaande initiatieven. Dit vergt geen extra kosten. Voorbeelden van deze interventies zijn het aanbieden van stoppen-met-rokenprogramma's, gecombineerde leefstijlprogramma's gericht op voeding, beweging en gedrag, en huisbezoeken of consulten voor ouderen die gericht zijn op het bevorderen van hun gezondheid.

- *De inzet van een activiteitenstrippenkaart*

De buurtsportcoach en cultuurcoach hebben een belangrijke functie in het organiseren van georganiseerde vrijetijd voor jongeren. Enerzijds door activiteiten na schooltijd te organiseren, maar anderzijds ook om samen met jongeren kijken naar een gewenste invulling van hun vrije tijd. Ook activiteiten na schooltijd zoals de speel-beweegpleinen, shufflesports bij het Pieter Zandt college, organisatie van evenementen en culturele activiteiten hebben hierin een belangrijke meerwaarde. Een activiteiten strippenkaart voor jongeren zien we in andere gemeenten oppoppen, zodat jongeren kennis kunnen maken met verschillende activiteiten (muziek, sport, cultuur).

- *Horeca-overleg opnieuw opstarten*

Het horeca-overleg dat in het verleden tweemaal per jaar plaats vond zal op initiatief van toezicht en handhaving opnieuw worden opgestart, conform de acties zoals beschreven in het Uitvoeringsplan van Integrale Veiligheid. In dit overleg kunnen actuele thema's en uitdagingen binnen de horeca worden besproken, zoals naleving van regelgeving, veiligheid, overlast en duurzaamheid.

- *Het herhaald uitvoeren van het Mystery Kids-onderzoek*

Dit onderzoek brengt in kaart in hoeverre verstrekkers en verkooppunten in onze gemeente zich houden aan de leeftijdsgrens bij de verkoop of verstrekking van alcohol aan jongeren onder de 18 jaar. Door dit met regelmaat te herhalen, blijven naleving en bewustwording onder de aandacht. w

6. Interventies die extra middelen vereisen

Naast de in de vorige hoofdstukken beschreven interventies zijn er nog diverse mogelijkheden om de inzet op preventie van middelengebruik verder te versterken. Binnen de bestaande capaciteit en financiële middelen is het niet mogelijk om onderstaande interventies uit te voeren. Wel kunnen deze interventies betrokken worden bij de ontwikkeling en planvorming als het gaat om de (verbreding) van de welzijnsfunctie.

6.1 Interventies bij akkoord op ingediende plannen

- *Inzet op de sociale omgeving*

Een sterke sociale omgeving is een belangrijke factor in de preventie van middelengebruik, omdat deze bijdraagt aan het welzijn van inwoners. Welzijnsorganisaties vervullen hierbij een centrale rol: zij signaleren behoeften, ondersteunen inwoners, organiseren vrijetijdsbesteding en onderhouden het gesprek met de samenleving. Momenteel is de capaciteit van het welzijnswerk te beperkt om voldoende laagdrempelige ontmoeting te organiseren en in te spelen op landelijke ontwikkelingen en de behoeften van inwoners..

- *Voorlichting aan ouders breder oppakken*

Goede en tijdige voorlichting aan ouders is essentieel om middelengebruik onder jongeren te voorkomen. Een mogelijkheid is om dit te realiseren via een uitbreiding van het programma Boekenbas. Dit programma, dat zich nu richt op ouders van kinderen van 0 tot 4 jaar, organiseert een aantal keer per jaar groepsbijeenkomsten rond opvoedthema's. De deelname stopt wanneer het kind vier jaar is en geldt alleen voor het oudste kind. Deze bijeenkomsten kunnen worden uitgebreid voor ouders van kinderen tot 16 jaar met thema's die voor hen relevant zijn. Op deze manier kunnen ouders ook in de latere ontwikkelingsfasen van hun kind betrokken blijven en goed geïnformeerd worden. Betrokkenheid en goede voorlichting van ouders dragen aantoonbaar bij aan het terugdringen van middelengebruik.

- *Inzet ambulant jongerenwerk*

Ambulant jongerenwerk (straathoekwerk) richt zich op jongeren vanaf 14 jaar en legt actief contact in hun leefomgeving. Door vertrouwensrelaties op te bouwen en samen te werken met het sociale netwerk rondom jongeren kan middelengebruik vroegtijdig worden gesignaleerd. Tegelijkertijd biedt het jongerenwerk begeleiding, preventieve interventies zoals weerbaarheidstrainingen, en organiseert het activiteiten zoals teenageparty's en vakantieprogramma's. Zo wordt een positieve, ondersteunende leefomgeving gestimuleerd vanuit een integrale aanpak van vroegsignalering en preventie.

- *Ontmoetingsplekken voor jongeren organiseren*

Een jongerenontmoetingsplek biedt jongeren een veilige, toegankelijke plek om samen te komen, wat bijdraagt aan hun welzijn én het voorkomen van overlast. Door jongeren ruimte te geven om elkaar te ontmoeten, versterken we sociale verbinding, signaleren we eerder problemen en bouwen we aan een positieve relatie tussen jongeren, buurt en gemeente. De inrichting van verschillende ontmoetingsplekken voor jongeren is onderdeel van het speel, beweeg en ontmoetingsplan dat in ontwikkeling is.

6.2 Interventies die extra middelen en uitwerking vereisen

De interventies in de volgende opsomming vragen aanvullende middelen en nadere uitwerking voordat uitvoering mogelijk is. Voor de kadernota 2027 kan nader worden uitgewerkt welke middelen nodig zijn, zodat deze interventies kunnen worden opgepakt.

- *Eén integrale aanpak door middel van een coördinerende rol*

Een sterke coördinerende rol op de in te zetten interventies zorgt voor samenhang en effectiviteit in de aanpak met betrekking tot middelengebruik. Door één centrale coördinator te positioneren, worden

signalen sneller opgepakt, interventies beter afgestemd en samenwerking tussen partners versterkt. Dit voorkomt versnippering en vergroot de impact van onze inzet op het welzijn van onze inwoners. Dit vraagt om uitbreiding van de formatie.

- *Hogere inzet op landelijke campagnes*

De eerder genoemde campagnes kunnen momenteel slechts in beperkte mate worden uitgevoerd, het vraagt de nodige capaciteit om ze op grotere schaal aan te pakken. Met de aanstelling van een coördinator middelengebruik ontstaat de mogelijkheid om deze campagnes effectiever en uitgebreider op te pakken.

- *Opnieuw oppakken van het geven van voorlichting aan para commerciële instellingen*

Er is in het verleden voorlichting gegeven over alcohol en drugs aan verenigingen en organisaties. Ook is toen de cursus Instructie Verantwoord Alcohol schenken gegeven aan barvrijwilligers. Dit kan opnieuw worden opgepakt samen met een training in vroegsignalering en het doorverwijzen naar ondersteuning. Ook dit kan worden opgepakt wanneer de functie van een coördinator middelengebruik is ingevuld.

- *Gratis rijbewijspas (€ 52.10) bij deelname aan cursus*

Een mogelijke extra preventieve maatregel is om jongeren die voor het eerst een rijbewijs aanvragen, een gratis rijbewijspas aan te bieden in ruil voor het volgen van een cursus over middelengebruik in het verkeer. De cursus richt zich op verkeersveiligheid, het voorkomen van risicogedrag, educatie en bewustwording. Bij succesvolle afronding ontvangen jongeren een certificaat, dat zij bij Burgerzaken kunnen inwisselen voor een gratis rijbewijspas. De cursus bestaat uit: twee fysieke bijeenkomsten, online lesmateriaal en een bijeenkomst voor ouders. De kosten bestaan uit de trainingskosten en het wegvallen van leges voor de gratis rijbewijspassen.

Bijlage I. Beleidsontwikkeling en interventies afgelopen 10 jaar

1. Beleidsnotitie 'Voorkomen is beter dan genezen'

Deze notitie is in 2015 door de raad vastgesteld. Eén van de belangrijkste uitkomsten was een verschuiving van handhaving naar preventie.

Vanuit de Drank- en Horecawet werd beoogd:

- alcoholgebruik onder jongeren terugdringen;
- gezondheidsschade bij jongeren voorkomen;
- alcohol gerelateerde verstoring van de openbare orde aanpakken;
- bijdragen aan het verminderen van de administratieve lasten.

In deze beleidsnota werden twee algemene doelstellingen onderscheiden:

1. Afname van alcohol- en drugsgebruik onder jongeren en meer bewustwording onder jongeren en ouders over de risico's van overmatig alcohol- en drugsgebruik.
2. Afname van alcohol- en druggerelateerde overlast in het publieke domein.

Onderzoek heeft aangetoond dat dat vooral de sociale omgeving van jongeren bepalend is voor hun alcoholgebruik. In het verleden zijn de beleidsinspanningen dan ook primair gericht geweest op de omgeving van jongeren. Hieronder verstaan we ouders/verzorgers en intermediairs vanuit scholen, horeca, paracommercie, zorgkaders, politie, etc. In het kader van de notitie 'Voorkomen is beter dan genezen' is destijds ingezet op het versterken van deze sociale omgeving, onder andere door gerichte voorlichting en ondersteuning. Echter, als gevolg van de noodzaak tot het maken van scherpe prioriteiten binnen de beschikbare capaciteit en middelen, zijn veel van deze activiteiten de afgelopen jaren minder prominent uitgevoerd.

2. Platform Alcohol & Drugs

Voor de uitvoering van het beleidsplan genoemd onder punt 1 werd het Platform Alcohol en Drugs opgericht. Vele betrokken organisaties (van preventie tot handhaving, zoals bijv. de horeca, scholen, jongerenwerk, verslavingszorg, sportverenigingen, kerken, politie en de gemeente.) op dit thema waren hierin vertegenwoordigd. Vanuit dit platform zijn verschillende activiteiten opgezet. In de loop van de tijd liep de inzet en betrokkenheid van de deelnemende partijen echter geleidelijk terug. In 2019 is het Platform Alcohol en Drugs opgeheven, met de gedachte dat de thematiek kon worden ondergebracht bij het bredere platform 'Gezond Meedoen Staphorst!'. In de praktijk is dit onderwerp daar tot nu toe onvoldoende tot uitwerking gekomen.

3. Ketenbeleid

Voor de uitvoering van het ketenbeleid is voor de jaren 2017 en 2018 de organisatie Plattelandsjongeren Overijssel ingezet middels het project Keetkeur. Het plan van aanpak voor deze jaren is vervolgens opgenomen in een projectplan genaamd "Veilige en gezonde keten in de gemeente Staphorst door de inzet van jonge keetadviseurs". Uitgangspunt hierbij was vooral in te zetten op (brand)veiligheid en preventie en minder op toezicht en handhaving. Laatstgenoemde uitsluitend bij commerciële keten, keten die in strijd zijn met het bestemmingsplan, brandonveilig zijn of alcohol schenken aan jongeren <18 jaar.
De algemene conclusie na afloop van dit project die getrokken kon worden is dat de verwachte resultaten niet waren behaald. De beoogde aanpak heeft niet geholpen aan het herstel van vertrouwen tussen keetjongeren en de gemeente, waardoor het bezoeken van de keten slechts in enkele gevallen mogelijk was en uitsluitend daar de workshops gegeven konden worden. Ook het wedstrijdelement "de beste keet van Staphorst" is n.a.v. de tussenevaluatie voor 2018 op verzoek van de raad en enkele partijen vanuit het

platform alcohol & drugs uit het programma gehaald, waardoor er minder nieuwe keten in beeld zijn gekomen om contacten mee te leggen.

Besloten is toen het project Keetkeur niet te continueren en het ketenbeleid te integreren in het reguliere beleid m.b.t. het lokaal gezondheidsbeleid inclusief het specifieke speerpunt t.a.v. preventie en handhaving alcohol & drugs én in het reguliere jongerenwerk. Daarbij diende nadrukkelijk samengewerkt te worden met relevante partijen zoals Tactus, Halt, GGD, Stichting ChrisVoorkom, Impluz en SAAM-jongerenwerk. In de praktijk heeft dit niet geleid tot concrete acties gericht op de keten. Vanuit handhaving is er op dit moment wel regelmatig een contactmoment met enkele keten. Bij klachten of problemen rondom keten worden er meestal vanuit de afdeling Openbare Orde en Veiligheid (AOV) contacten gelegd met de jongeren maar ook met de betrokken partijen, zoals de boa's en de politie. De werkwijze hierbij is stapsgewijs: eerst gaan we in gesprek, vervolgens waarschuwen we indien nodig, en pas als laatste stap wordt er gehandhaafd. Ook wanneer er geen klachten zijn, onderhouden we actief contact met jongeren die gebruikmaken van keten. Dit gebeurt zowel op ambtelijk niveau als – in sommige gevallen – door een bezoek van de burgemeester. Zo'n bezoek heeft meestal een specifieke aanleiding.

4. Landelijke campagnes

Jaarlijks wordt aangesloten bij landelijke campagnes als Ik-Pas-campagne, Dry Januari, NixzonderID en "Zien drinken doet drinken".

5. Voorlichting para commerciële instellingen

Er is in het verleden directe voorlichting gegeven over alcohol en drugs aan verenigingen/organisaties. Dit geldt ook voor de cursus Instructie Verantwoord Alcohol schenken voor barvrijwilligers. Deze activiteiten zijn echter in de afgelopen jaren niet herhaald of structureel voortgezet.

6. Jongerenwerk

De gemeente maakt jaarlijks subsidieafspraken met het jongerenwerk. Het ambulant jongerenwerk werkt o.a. vindplaatsgericht en heeft een belangrijke signalerende functie. Bij verschillende activiteiten wordt o.a. aandacht besteed aan preventie van alcohol- en drugsgebruik en er worden weerbaarheidstrainingen gegeven.

7. Halt

De gemeente maakt ook jaarlijks subsidieafspraken met Halt. Halt richt zich op het voorkomen en bestrijden van jeugdcriminaliteit; gedrag van jongeren van 12 tot 23 jaar waarmee bepaalde normen worden overtreden en/of waarop een straf staat. Ook Halt besteedt aandacht aan preventie van alcohol- en drugsgebruik en geeft (onderdelen van) weerbaarheidstrainingen.

8. Gaaf Gezond basisonderwijs

In 2018/2019 is in opdracht van gemeente Staphorst het programma Gaaf Gezond in samenwerking met diverse lokale partijen (partners) en onder coördinatie van GGD IJsselland ontwikkeld. Het doel van het programma was een doorlopende leerlijn voor preventie van scherm- en middelengebruik. Voor het programma Gaaf Gezond is gekozen om de focus te richten op weerbaarheid en sociaal emotionele ontwikkeling als brede basis voor een gezonde leefstijl in het algemeen. Het project is beëindigd, omdat het niet aan de beoogde doelstellingen voldeed. De uitvoering verliep moeizaam, waardoor er geen draagvlak ontstond bij het merendeel van de basisscholen.

9. Mysterykidsonderzoek

In 2017 heeft er een nalevingsonderzoek door Mysterykids plaatsgevonden ten behoeve van leeftijdsgrenscontroles ten aanzien van verkoop en verstrekking van alcohol aan personen <18 jaar bij

verstrekkers/verkooppunten in onze gemeente. Het gemiddelde nalevingspercentage van de leeftijdsgrens in Staphorst kwam op 56%. Zij die zich niet aan de regels hebben gehouden zijn aangeschreven. Dit onderzoek is sindsdien niet herhaald, waardoor actuele gegevens over de naleving op dit moment ontbreken.

10. Controles City 360

In 2018 zijn via City 360 enkele controles uitgevoerd. Bezocht zijn drie supermarkten, twee cafetaria's en twee sportclubs. Er zijn geen overtredingen gesignaleerd. Op dit moment werkt de gemeente niet meer samen met deze partij.

11. Evenementenbeleid

Bij evenementen waar alcohol wordt geschonken, vindt vooraf overleg plaats met de organisatoren over alcoholmatiging, wordt dit meegenomen in de vergunningverlening en voeren boa's steekproefsgewijs controles uit.

12. Horeca-overleg

In principe vond tweemaal per jaar een overleg met de Horeca plaats, georganiseerd door toezicht en handhaving. Vanuit de preventiekant was de horeca destijds vooral betrokken via het Platform Alcohol & Drugs, waarin een vertegenwoordiger namens de horeca zitting had. Afgelopen jaren heeft dit horeca-overleg niet meer plaatsgevonden.

13. Het nationaal preventieakkoord

Ruim 30 landelijke organisaties hebben in 2018 gezamenlijk een akkoord gesloten. Over het terugdringen van (overmatig) alcoholgebruik staan de volgende onderdelen opgenomen:

1. alcohol en de school en studie omgeving,
2. marketing van alcoholhoudende drank,
3. bewustwording en vroegsignalering,
4. een gezonde sportomgeving,
5. naleving en handhaving bij leeftijdsgrens en dronkenschap.

De daarin geformuleerde doelstellingen en acties zijn daar waar mogelijk lokaal vertaald en uitgevoerd. Gemeenten hebben via een specifieke uitkering hiervoor tot 2024 gelden verkregen. Na afloop van deze financiering zijn de bijbehorende activiteiten beëindigd.

14. Drugsonderzoek jongvolwassenen

De GGD IJsselland is in 2019 opdracht verleend zowel een kwalitatief als kwantitatief onderzoek te houden. Dit heeft geresulteerd in een verhelderend verkennend onderzoeksrapport, gebaseerd op de respons van 371 jongvolwassenen en de input vanuit interviews met 24 professionals.

Dit onderzoeksrapport gaf voldoende basis voor een adequate aanpak voor de komende jaren en eindigt met de volgende belangrijke conclusies, aanbevelingen en constateringen:

- We moeten ons realiseren dat het gelukkig met heel veel jongvolwassenen goed gaat; belangrijk is het taboe/drama van dit thema af te halen;
- Het is van belang om samen met netwerkpartners en de samenleving te werken aan een integrale benadering en aanpak met betrekking tot bewustwording, meer openheid en (vroeg)signalering;
- Inzetten op duurzame (meerjaren)acties gericht op gedrags- en cultuurverandering;
- Inzetten op zowel omgevings- als persoonsgebonden factoren, waarbij ook afstemming in de regio dient plaats te vinden, omdat veel jongeren buiten de gemeente op school zitten of uitgaansgelegenheden bezoeken;

- De aanpak dient niet alleen gericht te zijn op drugsgebruik, maar ook op alcoholgebruik en –misbruik; dit laatste wordt namelijk door professionals als een groter probleem gezien dan drugsgebruik.

Deze aanbevelingen zijn meegenomen in de ontwikkeling van het integrale beleidsplan sociaal domein 'Iedereen doet mee'.

15. Rioolwateronderzoek

Begin april 2024 voerde KWR het rioolwateronderzoek uit. Een week lang zijn er iedere dag monsters genomen uit het gemaal Staphorst. Het onderzoek richtte zich op zes soorten drugs: cocaïne, amfetamine, methamfetamine, MDMA, cannabis en methylmethcathinonen (MMC). De uitkomsten van het onderzoek zijn vergeleken met die van verschillende andere gemeenten in Nederland. In de resultaten van het rioolwateronderzoek is de consumptie van de diverse gemeten drugs relatief laag. Methamfetamine is helemaal niet aangetroffen en de meting naar MMC lag op meerdere dagen onder de rapportagegrens. Dit betekent dat deze drugs heel weinig wordt gebruikt. In vergelijking tot andere gemeenten waar rioolwateronderzoek is gedaan lag de consumptie van de gemeten drugs in de gemeente Staphorst bijna altijd lager. De metingen laten verder zien wanneer deze drugs gebruikt worden. Zo is het gebruik van cocaïne in de weekenden hoger dan door de week, terwijl amfetamine juist minder gebruikt wordt in het weekend en het gebruik van MDMA is variabel.

16. Beleidsnota Lokaal Gezondheidsbeleid (2019-2022)

Voordat de integrale beleidsnota "Iedereen doet mee" werd opgesteld en vastgesteld waren er op diverse beleidsterreinen nog separate beleidsnota's, zoals die met betrekking tot het lokaal gezondheidsbeleid. Ten aanzien van onderdeel alcoholpreventie stonden hierin de volgende gerelateerde onderwerpen opgenomen:

- Positieve gezondheid: van ziekte en zorg naar gezondheid en gedrag;
- Gezond opgroeien: ouderschap, hechting, weerbaarheid en gezondheid;
- Gezonde leefomgeving;
- Preventie en gezondheidsbevordering, met name voor roken, overgewicht en alcohol (Nationaal preventieakkoord);
- Het belang van in gesprek zijn met bijvoorbeeld scholen, voorschoolse voorzieningen, horeca en sportverenigingen over alcoholgebruik.
- Risico factoren en gevolgen van alcoholgebruik. Als jongeren eenmaal drinken, drinken ze onverminderd veel. Kinderen van verslaafde ouders (KVO) en kinderen van ouders met psychische problemen (KOPP) lopen een vergroot risico om vroeg of laat psychische problemen en / of een verslaving te krijgen. Mede door het dwangmatige van de verslaving neemt de kans op ernstige gezondheidsschade (zoals beschadiging van organen) en maatschappelijke schade (zoals verlies aan arbeidsproductiviteit en huiselijk geweld) toe.
- Voordeel van preventie. Een preventieve aanpak vroeg in de levensloop biedt een belangrijke kans om gezondheidsachterstanden te voorkomen. Het opgewassen zijn tegen verslavingen zoals roken, alcohol, drugs en overmatig schermgebruik is belangrijk. We sluiten hierbij aan op de thema's van de landelijke preventieagenda jeugdgezondheidszorg: ouderschap, hechting, weerbaarheid en gezonde leefstijl. Betrokken ouders die kinderen ondersteunen vergroten de kans dat hun kinderen een gezonde leefstijl ontwikkelen. De kinderen eten gezonder, roken vaker niet, drinken minder alcohol en vertonen minder seksueel onveilig gedrag.